

AUST-AGDER FYLKESKOMMUNE
FYLKESRÅDMANNEN

Kommunal- og regionaldepartementet

Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Saksbehandler: Torleiv Momrak
Direkte tlf.: 37017360

Deres ref.: 06/1118-1 DV
Vår ref.: 2006/977-
17925/2006

Vår dato: 31.10.2006
Arkivnr: 023

**HØRING - LOKALDEMOKRATIKOMMISSJONENS SI ANDRE
UTGREIING - NOU 2006:7 DET LOKALE FOLKESTYRET I ENDRING -
OM DELTAKING OG ENGASJEMENT I LOKALPOLITIKKEN**

Fylkestinget behandlet i sitt møte den 24. oktober lokaldemokratiskommisjonens andre utredning, NOU 2006:7, og gjorde følgende vedtak:

1. *Fylkestinget slutter seg til hovedtrekkene i utredningen fra lokaldemokratiskommisjonen og mener dette på sikt kan bidra til å øke oppslutningen og engasjement for lokalpolitikken.*
2. *Fylkestinget mener at det først og fremst er statens ansvar, gjennom tildeling av oppgaver og den politikk som føres overfor det lokale og regionale nivået at det skapes legitimitet og støtte blant befolkningen.*
3. *Fylkestinget savner en grundigere analyse og evaluering fra lokaldemokratiskommisjonens side om de spesielle utfordringer fylkeskommunene står overfor når det gjelder legitimitet og oppslutning i befolkningen. Fylkestinget erkjenner det ansvar fylkeskommunene selv har til å gjøre noe med dette, men mener det største ansvaret ligger hos staten gjennom de oppgaver, ansvar og øvrige rammebetingelser som stilles til det regionale folkevalgte nivået.*
4. *Fylkestinget forventer at spørsmål og utfordringer omkring demokrati, deltakelse og engasjement i regionalpolitikken, som er grunnlaget for legitimitet i forhold til befolkningen og det regionale folkevalgte nivået, får en mer sentral plass i den varslede stortingsmeldingen om "de nye regionene" som legges frem høsten 2006.*
5. *Fylkestinget stiller seg positivt til forslaget om felles valgdag for stortingsvalg og regionvalg.*
6. *Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonens forslag om å opprettholde dagens stemmerettsalder ved lokalvalg.*
7. *Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonens forslag om å beholde dagens regler når det gjelder krav til å stille lister utenom de politiske partiene, men med den endring at dersom*

en liste blir representert i kommunestyret, faller kravet om underskrift bort ved neste valg for å stille samme liste igjen.

- 8. Fylkestinget støtter flertallets forslag om bruk av rådgivende folkeavstemninger. Fylkestinget mener at bindende folkeavstemninger, eksempelvis initiert av befolkningen midt i en valgperiode, kan føre til at flertallet av de folkevalgte vil måtte ta beslutninger og også stå som ansvarlige for en politikk flertallet ikke kan stå inne for.*
- 9. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonen om at det bør være opp til den enkelte kommune/fylkeskommune å etablere eldreråd og representasjonsordninger for funksjonshemmede og at dette ikke skal være lovfestet.*
- 10. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonen når det gjelder direkte valg av ordfører i kommunene og at det er opp til den enkelte kommune å bestemme dette selv.*
- 11. Fylkestinget støtter kommisjonen i at det er viktig at kommunene har frihet i spørsmålet om kommunal organisering og at dette også omfatter ulike kommunale selskapsformer. Fylkestinget understreker videre at denne friheten til kommunal organisering også må ha som siktemål å ivareta og styrke lokaldemokratiet.*
- 12. Fylkestinget slutter seg ikke til kommisjonens forslag om at lokale organisasjoner som har svak eller ingen tilknytning til en nasjonal organisasjon, i større grad bør nyte godt av statlige ressurser som i dag kommer det frivillige organisasjonslivet med sterk nasjonal forankring til gode.*
- 13. Fylkestinget støtter ikke kommisjonens forslag om at kommunen får større frihet til å fastsette sin egen valgdag i valgåret.*
- 14. Fylkestinget stiller seg bak kommisjonens skepsis til utviklingen mot at stadig færre personer har stadig flere verv, bl.a gjennom prinsippet om gjennomgående representasjon.*
- 15. Fylkestinget ønsker at det legges bedre til rette for at personer fra det private næringsliv skal kunne delta i lokalpolitikken.*
- 16. Fylkestinget slutter seg til kommisjonens forslag om at skolene må ta større ansvar for demokratiopplæring blant unge.*
- 17. Skoleelever og studenter må sikres mulighet til deltakelse i lokalpolitikken bl.a. gjennom mulighet til minst 14 skoledager fri til politisk fravær.*

Etter avtale med seniorrådgiver Dag Vestrheim sendes saken til Kommunal- og regionaldepartementet etter fristen fordi fylkestinget først har hatt samling etter at fristen gikk ut. Hele saken følger vedlagt.

Med hilsen

John G. Bergh
Ass. fylkesrådmann

Aust-Agder fylkeskommune

Saksfremlegg

Dato: 08.08.2006
Arkivref: 2006/977-11534/2006 / 023

Saksbehandler: Torleiv Momrak

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
	Fylkestinget	

HØRING - NOU 2006:7 - DET LOKALE FOLKESTYRET I ENDRING? – OM DELTAKING OG ENGASJEMENT I LOKALPOLITIKKEN

UTREDNING NR. 2 FRA LOKALDEMOKRATISKOMMISSJONEN

1. Forslag til vedtak

Fylkesrådmannen fremmer slikt forslag til vedtak:

1. Fylkestinget slutter seg til hovedtrekkene i utredningen fra lokaldemokratiskommisjonen og mener dette på sikt kan bidra til å øke oppslutningen og engasjement for lokalpolitikken.
2. Fylkestinget mener at det først og fremst er statens ansvar gjennom den politikk som føres overfor det lokale og regionale nivået at det skapes legitimitet og støtte blant befolkningen.
3. Fylkestinget savner en grundigere analyse og evaluering fra lokaldemokratiskommisjonens side om de spesielle utfordringer fylkeskommunene står overfor når det gjelder legitimitet og oppslutning i befolkningen. Fylkestinget erkjenner det ansvar fylkeskommunene selv har til å gjøre noe med dette, men mener det største ansvaret ligger hos staten gjennom de oppgaver, ansvar og øvrige rammebetingelser som stilles til det regionale folkevalgte nivået.
4. Fylkestinget forventer at spørsmål og utfordringer omkring demokrati, deltakelse og engasjement i regionalpolitikken, som er grunnlaget for legitimitet i forhold til befolkningen og det regionale folkevalgte nivået, får en mer sentral plass i den varslede stortingsmeldingen om "de nye regionene" som legges frem høsten 2006.
5. Fylkestinget ønsker ikke nå å avvise forslaget om en felles valgdag for stortingsvalg og fylkes- og regionvalg, men mener dette må avklares i forbindelse med den varslede

regionreformen høsten 2006. Fylkestinget støtter ellers forslaget om at kommunestyrevalgene uansett avvikles etter dagens ordning.

6. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonens forslag om å opprettholde dagens stemmerettsalder ved lokalvalg.
7. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonens forslag om å beholde dagens regler når det gjelder krav til å stille lister utenom de politiske partiene, men med den endring at dersom en liste blir representert i kommunestyret, faller kravet om underskrift bort ved neste valg for å stille samme liste igjen.
8. Fylkestinget støtter flertallets forslag om bruk av rådgivende folkeavstemninger. Fylkestinget mener at bindende folkeavstemninger, eksempelvis initiert av befolkningen midt i en valgperiode, kan føre til at flertallet av de folkevalgte vil måtte ta beslutninger og også stå som ansvarlige for en politikk flertallet ikke kan stå inne for.
9. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonen om at det bør være opp til den enkelte kommune/fylkeskommune å etablere eldreråd og representasjonsordninger for funksjonshemmede og at dette ikke skal være lovfestet.
10. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonen når det gjelder direkte valg av ordfører i kommunene og at det er opp til den enkelte kommune å bestemme dette selv.
11. Fylkestinget støtter kommisjonen i at det er viktig at kommunene har frihet i spørsmålet om kommunal organisering og at dette også omfatter ulike kommunale selskapsformer.
12. Fylkestinget slutter seg til kommisjonens forslag om at lokale organisasjoner som har svak eller ingen tilknytning til en nasjonal organisasjon, i større grad bør nyte godt av statlige ressurser som i dag kommer det frivillige organisasjonslivet med sterk nasjonal forankring til gode.

Komitebehandling:

Komiteen avgir følgende enstemmige innstilling:

Pkt. 1: Som fylkesrådmannens tilrådning i saken.

Pkt. 2: Fylkestinget mener at det først og fremst er statens ansvar, gjennom tildeling av oppgaver og den politikk som føres overfor det lokale og regionale nivået at det skapes legetimitet og støtte blant befolkningen.

Pkt. 3: Som fylkesrådmannens tilrådning i saken.

Pkt. 4: Som fylkesrådmannens tilrådning i saken.

Komiteens flertall bestående av: Laila Øygarden, AP, Tellef Inge Mørland, AP, Jon Olav Strand, KRF, Kjell Ingolf Ropstad, KRF, Jens-Jacob Aasbø, SV, Ove Perry Gjerde, H, Øystein Haga, V, Arne Austenå, FRP, Odd Gunnar Tveit, FRP og Kåre G. Knudsen, PP, avgir følgende innstilling:

Pkt. 5: Fylkestinget stiller seg positivt til forslaget om felles valgdag for stortingsvalg og regionvalg.

Komiteens mindretall bestående av: Tarald Myrum, SP, avgir følgende innstilling:

Pkt. 5: Fylkestinget støtter et mindretall i kommisjonen som går inn for felles valgdag for storting, fylkestings- og kommunestyrevalg.

Komiteens flertall bestående av: Laila Øygarden, AP, Tellef Inge Mørland, AP, Jon Olav Strand, KRF, Kjell Ingolf Ropstad, KRF, Ove Perry Gjerde, H, Tarald Myrum, SP, Arne Austenå, FRP, Odd Gunnar Tveit, FRP og Kåre G. Knudsen, PP, avgir følgende innstilling:

Pkt. 6 Som fylkesrådmannens tilrådning i saken.

Komiteens mindretall bestående av: Øystein Haga, V og Jens Jacob Aasbø, SV, avgir følgende innstilling:

Pkt. 6: Fylkestinget går inn for at stemmealderen bør settes til 16 år ved lokalvalg.

Komiteens flertall bestående av: Laila Øygarden, AP, Tellef Inge Mørland, AP, Jon Olav Strand, KRF, Kjell Ingolf Ropstad, KRF, Ove Perry Gjerde, H, Tarald Myrum, SP, Øystein Haga, V, Jens Jacob Aasbø, SV, avgir følgende innstilling:

Pkt. 7: Som fylkesrådmannens tilrådning i saken.

Komiteens mindretall bestående av Arne Austenå, FRP, Odd Gunnar Tveit, FRP og Kåre G. Knudsen, PP,

Pkt. 7: Fylkestinget støtter forslaget om å beholde dagens regler når det gjelder krav til å stille lister utenom de politiske partiene.

Komiteens flertall bestående av: Laila Øygarden, AP, Tellef Inge Mørland, AP, Jon Olav Strand, KRF, Kjell Ingolf Ropstad, KRF, Ove Perry Gjerde, H, Tarald Myrum, SP, Jens Jacob Aasbø, SV, avgir følgende innstilling:

Pkt. 8: Som fylkesrådmannens tilrådning i saken.

Komiteens mindretall bestående av: Arne Austenå, FRP, Odd Gunnar Tveit, FRP og Kåre G. Knudsen, PP, Øystein Haga, V, avgir følgende innstilling:

Pkt. 8: Fylkestinget støtter et forslag om bruk av bindende folkeavstemninger.

Komiteens flertall bestående av: Laila Øygarden, AP, Tellef Inge Mørland, AP, Jon Olav Strand, KRF, Kjell Ingolf Ropstad, KRF, Ove Perry Gjerde, H, Tarald Myrum, SP, Jens Jacob Aasbø, SV, Øystein Haga, V, avgir følgende innstilling:

Pkt. 9: Som fylkesrådmannens tilrådning i saken.

Komiteens mindretall bestående av: Arne Austenå, FRP, Odd Gunnar Tveit, FRP og Kåre G. Knudsen, PP, avgir følgende innstilling:

Pkt. 9: Fylkestinget anbefaler at etableringen av eldreråd og representasjonsordninger for funksjonshemmede i kommunene/fylkeskommunene skal være lovfestet ordning. De lokale organene må selv ha frihet til å velge organisasjonsform.

Komiteens flertall bestående av: Jon Olav Strand, KRF, Kjell Ingolf Ropstad, KRF, Ove Perry Gjerde, H, Tarald Myrum, SP, Øystein Haga, V, : Arne Austenå, FRP, Odd Gunnar Tveit, FRP og Kåre G. Knudsen, PP, avgir følgende innstilling:

Pkt. 10: Som fylkesrådmannens tilrådning i saken.

Komiteens mindretall bestående av: Laila Øygarden, AP, Tellef Inge Mørland, AP, Jens Jacob Aasbø, SV, avgir følgende innstilling:

Pkt. 10: Fylkestinget støtter det mindretallet som prinsippielt går imot direkte ordførervalg.

Komiteen avgir følgende enstemmige innstilling:

Pkt. 11: Fylkestinget støtter kommisjonen i at det er viktig at kommunene har frihet i spørsmålet om kommunal organisering og at dette også omfatter ulike kommunale selskapsformer. Fylkestinget understreker videre at denne friheten til kommunal organisering også må ha som siktemål å ivareta og styrke lokaldemokratiet.

Komiteens flertall bestående av: Laila Øygarden, AP, Tellef Inge Mørland, AP, Tarald Myrum, SP, Arne Austenå, FRP, Odd Gunnar Tveit, FRP og Kåre G. Knudsen, PP, avgir følgende innstilling:

Pkt. 12: Fylkestinget slutter seg ikke til kommisjonens forslag om at lokale organisasjoner som har svak eller ingen tilknytning til en nasjonal organisasjon, i større grad bør nyte godt av statlige ressurser som i dag kommer det frivillige organisasjonslivet med sterk nasjonal forankring til gode.

Komiteens mindretall bestående av: Jon Olav Strand, KRF, Kjell Ingolf Ropstad, KRF, Ove Perry Gjerde, H, Øystein Haga, V, avgir følgende innstilling:

Pkt. 12: Som fylkesrådmannens tilrådning i saken.

Komiteen avgir følgende enstemmige innstilling:

Nytt pkt. 13. Fylkestinget støtter ikke kommisjonens forslag om at kommunen får større frihet til å fastsette sin egen valgday i valgåret.

Nytt pkt. 14. Fylkestinget stiller seg bak kommisjonens skepsis til utviklingen mot at stadig færre personer har stadig flere verv, bl.a. gjennom prinsippet om gjennomgående representasjon.

Nytt pkt. 15. Fylkestinget ønsker at det legges bedre til rette for at personer fra det private næringsliv skal kunne delta i lokalpolitikken.

Komiteens flertall bestående av: Laila Øygarden, AP, Tellef Inge Mørland, AP, Jon Olav Strand, KRF, Kjell Ingolf Ropstad, KRF, Ove Perry Gjerde, H, Tarald Myrum, SP, Jens Jacob Aasbø, SV, Øystein Haga, V, avgir følgende innstilling:

Nytt pkt. 16. Fylkestinget slutter seg til kommisjonens forslag om at skolene må ta større ansvar for demokratiopplæring blant unge.

Behandling i plenum:

Kjell Ingolf Ropstad fremmet følgende forslag til nytt pkt.:

"Skoleelever og studenter må sikres mulighet til deltakelse i lokalpolitikken bl.a. gjennom mulighet til minst 14 skoledager fri til politisk fravær."

Votering:

Pkt. 1-4: Komiteinnstillingen ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 5: Ved alternativ votering mellom komiteens flertallsinnstilling og komiteens mindretallsinnstilling, ble flertallsinnstillingen vedtatt med 31 mot 3 stemmer.

Pkt. 6: Ved alternativ votering mellom komiteens flertallsinnstilling og komiteens mindretallsinnstilling, ble flertallsinnstillingen vedtatt med 29 mot 5 stemmer.

Pkt. 7: Ved alternativ votering mellom komiteens flertallsinnstilling og komiteens mindretallsinnstilling, ble flertallsinnstillingen vedtatt med 24 mot 10 stemmer.

Pkt. 8: Ved alternativ votering mellom komiteens flertallsinnstilling og komiteens mindretallsinnstilling, ble flertallsinnstillingen vedtatt med 24 mot 10 stemmer.

Pkt. 9: Ved alternativ votering mellom komiteens flertallsinnstilling og komiteens mindretallsinnstilling, ble flertallsinnstillingen vedtatt med 21 mot 13 stemmer.

Pkt. 10: Ved alternativ votering mellom komiteens flertallsinnstilling og komiteens mindretallsinnstilling, ble flertallsinnstillingen vedtatt med 23 mot 11 stemmer.

Pkt. 11: Komiteinnstillingen ble enstemmig vedtatt..

Pkt. 12: Ved alternativ votering mellom komiteens flertallsinnstilling og komiteens mindretallsinnstilling, ble flertallsinnstillingen vedtatt med 23 mot 11 stemmer.

Pkt. 13, 14 og 15: Komiteinnstillingene ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 16: Komiteens flertallsinnstilling ble enstemmig vedtatt.

Ropstads forslag til nytt pkt. ble enstemmig vedtatt.

Dermed var følgende vedtatt:

1. Fylkestinget slutter seg til hovedtrekkene i utredningen fra lokaldemokratikommisjonen og mener dette på sikt kan bidra til å øke oppslutningen og engasjement for lokalpolitikken.
2. Fylkestinget mener at det først og fremst er statens ansvar, gjennom tildeling av oppgaver og den politikk som føres overfor det lokale og regionale nivået at det skapes legitimitet og støtte blant befolkningen.
3. Fylkestinget savner en grundigere analyse og evaluering fra lokaldemokratikommisjonens side om de spesielle utfordringer fylkeskommunene står overfor når det gjelder legitimitet og oppslutning i befolkningen. Fylkestinget erkjenner det ansvar fylkeskommunene selv har til å gjøre noe med dette, men mener det største ansvaret ligger hos staten gjennom de oppgaver, ansvar og øvrige rammebetingelser som stilles til det regionale folkevalgte nivået.
4. Fylkestinget forventer at spørsmål og utfordringer omkring demokrati, deltakelse og engasjement i regionalpolitikken, som er grunnlaget for legitimitet i forhold til befolkningen og det regionale folkevalgte nivået, får en mer sentral plass i den varslede stortingsmeldingen om "de nye regionene" som legges frem høsten 2006.
5. Fylkestinget stiller seg positivt til forslaget om felles valgdag for stortingsvalg og regionvalg.
6. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonens forslag om å opprettholde dagens stemmerettsalder ved lokalvalg.

7. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonens forslag om å beholde dagens regler når det gjelder krav til å stille lister utenom de politiske partiene, men med den endring at dersom en liste blir representert i kommunestyret, faller kravet om underskrift bort ved neste valg for å stille samme liste igjen.
8. Fylkestinget støtter flertallets forslag om bruk av rådgivende folkeavstemninger. Fylkestinget mener at bindende folkeavstemninger, eksempelvis initiert av befolkningen midt i en valgperiode, kan føre til at flertallet av de folkevalgte vil måtte ta beslutninger og også stå som ansvarlige for en politikk flertallet ikke kan stå inne for.
9. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonen om at det bør være opp til den enkelte kommune/fylkeskommune å etablere elderråd og representasjonsordninger for funksjonshemmede og at dette ikke skal være lovfestet.
10. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonen når det gjelder direkte valg av ordfører i kommunene og at det er opp til den enkelte kommune å bestemme dette selv.
11. Fylkestinget støtter kommisjonen i at det er viktig at kommunene har frihet i spørsmålet om kommunal organisering og at dette også omfatter ulike kommunale selskapsformer. Fylkestinget understreker videre at denne friheten til kommunal organisering også må ha som siktemål å ivareta og styrke lokaldemokratiet.
12. Fylkestinget slutter seg ikke til kommisjonens forslag om at lokale organisasjoner som har svak eller ingen tilknytning til en nasjonal organisasjon, i større grad bør nyte godt av statlige ressurser som i dag kommer det frivillige organisasjonslivet med sterk nasjonal forankring til gode.
13. Fylkestinget støtter ikke kommisjonens forslag om at kommunen får større frihet til å fastsette sin egen valgdag i valgåret.
14. Fylkestinget stiller seg bak kommisjonens skepsis til utviklingen mot at stadig færre personer har stadig flere verv, bl.a gjennom prinsippet om gjennomgående representasjon.
15. Fylkestinget ønsker at det legges bedre til rette for at personer fra det private næringsliv skal kunne delta i lokalpolitikken.
16. Fylkestinget slutter seg til kommisjonens forslag om at skolene må ta større ansvar for demokratiopplæring blant unge.
17. Skoleelever og studenter må sikres mulighet til deltakelse i lokalpolitikken bl.a. gjennom mulighet til minst 14 skoledager fri til politisk fravær.

2. Bakgrunn for saken

Lokaldemokratikommisjonen ble oppnevnt i statsråd 12. mars 2004. Kommisjonen avsluttet sitt arbeid i april 2006 og har avlevert to utredninger. Den første utredningen NOU 2005:6 *Samspill og tillit. Om staten og lokaldemokratiet*, vurderes forholdet mellom staten og kommunene. I den andre utredningen NOU 2006:7 *Det lokale folkestyret i endring? Om deltaking og engasjement i lokalpolitikken*, vurderes tilstanden for lokaldemokratiet i forhold til deltakelse og engasjement i lokalpolitikken. Det er den siste utredningen saken til fylkestinget tar for seg.

2.1 Tidligere vedtak og andre føringer

Fylkestinget behandlet i august 2005 i sak 31/05, den første rapporten fra lokaldemokratikommisjonen "Samspill og tillit", NOU 2005:6, og fattet følgende vedtak:

1. *Fylkestinget slutter seg til hovedtrekkene i utredningen og mener at de fleste av kommisjonens forslag vil bidra til å styrke lokaldemokratiet og bedre rammebetingelsene for kommunal sektor.*
2. *Fylkestinget vil understreke betydningen av at ansvarsforholdene mellom statlig og kommunal sektor tydeliggjøres. Statlige reformer må finansieres fullt ut av staten. Dersom kommunal sektor skal stå for gjennomføring av reformene bør finansieringen inkluderes i rammetilskuddet. Det må være tett dialog mellom staten og kommunal sektor om de faktiske kostnadene ved statlige reformer. Rapportering bør samles i de årlige standard rapporteringssystemene, årsregnskap og årsmelding, KOSTRA og revisjonsberetninger.*
3. *Saker som krever lokalt og regionalt skjønn må legges til direkte folkevalgte organer lokalt og regionalt.*
4. *Fylkestinget mener at støtte til næringsfond bør kanaliseres gjennom regionalt nivå for å sikre en regional samordning.*
5. *Staten må sikre at statlige regioninndeling samsvarer med de geografiske grensene for regionale folkevalgte organer. Dette innebærer at det må foretas en opprydning i de statlige regionale inndelingene.*
6. *Fylkestinget støtter forslaget om grunnlovsfesting av det lokale selvstyret.*
7. *Fylkestinget støtter forslaget om friere kommunal beskatningsrett. De representative organene bør kunne fatte beslutning om endringer i det kommunale skattenivået.*
8. *Fylkestinget støtter forslaget om en lokal- og regionalkomité i EFTA.*

Når det gjelder NOU 2006:7 *Det lokale folkestyret i endring?*, som denne saken omhandler, har styret i KS Agder avgitt en uttalelse som er stilt til disposisjon for kommuner og fylkeskommuner til deres eventuelle arbeid med denne. Fylkesrådmannens forslag og kommentarer er i stor grad sammenfallende med uttalelsen fra KS Agder.

Spørsmålet om lokaldemokrati, forholdet mellom staten og lokale og regionale folkevalgte organer og oppgavefordeling mellom disse har vært behandlet av fylkestinget i en rekke saker. Det vises spesielt til følgende saker:

Sak 55/2003 – Innspill til distriktskommisjonen

Sak 16/2004 – Innspill til distriktskommisjonen. Oppgavefordeling og virkemiddelbruk

Sak 56/2004 – Høring – statlig tilsyn med kommunesektoren – NOU 2004:17

Sak 62/2004 – Distriktskommisjonens innstilling. Høring

Sak 63/2004 – KOU 2004:1 Sterke regioner. Forslag til ny regioninndeling av Norge.

Sak 31/2005 – Høring - Samspill og tillitt, NOU 2005:6 (hvor vedtaket er gjengitt over).

I tillegg behandlet fylkestinget i juni 2006 i sak 06/28, en høringsuttalelse om bruk av elektronisk stemmegivning med mål å gjøre det enklere og mindre kostnadskrevende for velgerne å utøve sine demokratiske rettigheter.

3. Hovedkonklusjoner, sammendrag av utredningen og kommisjonens anbefalinger

Lokaldemokratikommisjonen har analysert og vurdert vilkårene for og utformingen av lokaldemokratiet. Det overordnede målet har vært: *Å øke valgdeltakelsen og engasjementet i lokalpolitikken.* I innstillingen dekker kommunebegrepet både kommunene og fylkeskommunene der ikke annet er spesifisert.

Kommisjonens rapport er inndelt i fire kapitler (kap.1 er hovedkonklusjoner, mandat og sammensetting):

I kapittel 2, *Eit lokaldemokrati under press?*, kommer kommisjonen med tiltak for å medvirke til å stanse den negative utviklingen i valgdeltakelsen en har sett ved de siste valgene.

Kommisjonen stiller spørsmål om hva årsaken til dette kan være og hvilke konsekvenser dette kan ha. Kommisjonen peker videre på at det sviktende fremmøtet i lokalvalgene representerer en spesiell utfordring med utgangspunkt i at deltakelsen ved kommunevalg er gjennomgående lavere enn ved stortingsvalg (fra 81 prosent i lokalvalg i 1963 til 59 prosent i 2003. I 2003 var valgdeltakelsen på bare 55.6 pst. til fylkestingsvalget).

Samtidig har det vokst frem andre arenaer for direkte politiske engasjementet; eksempelvis deltakelse i demonstrasjoner, boikotter og underskriftskampanjer. Dette tolkes bl.a. som en utvikling fra et kollektivt til et mer individuelt rettet politisk engasjement, eller fra fokus på saker med kollektive siktemål til saker som mer snevert gjelder "meg og mine".

Lokalpolitikkenes rammebetingelser og tilliten hos befolkningen

Kommisjonen viser til at innbyggerne har tillit til lokaldemokratiet. Kommisjonen oppfordrer staten og KS til å få frem mer kunnskap om hvordan dette kan vedlikeholdes og bedres og foreslår at staten og kommunesektoren sørger for forskning på dette området og at det utredes muligheten for å etablere en nasjonal database for innbyggernes syn på lokaldemokratiet i egen kommune.

At det folkelige engasjementet ser ut til å finne andre kanaler enn gjennom valg mener kommisjonen ikke er uproblematisk. Kommisjonen mener det er negativt for lokaldemokratiet at valgdeltakelsen faller, og at skillet i deltakelsesnivå mellom lokale og nasjonale valg er blitt større. Kommisjonen er spesielt urolig for at dette kan føre med seg større sosiale forskjeller i den politiske deltakelsen.

Kommisjonen trekker ellers frem det positive i at det ser ut til at det er politikken selv, og ikke rammene rundt, som har mest å si for frammøte ved valg. Er lokalpolitikken viktig nok vil borgerne møte frem. Her kan både staten og kommunene medvirke aktivt til at lokalvalg oppleves som viktige nok av borgerne.

Staten kan gjennom utstrakt desentralisering av makt og ansvar og tydelig oppgave- og ansvarsfordeling mellom forvaltningsnivåene, synliggjøre at kommunene og lokalvalg er sentrale i det norske politiske systemet. *Kommisjonen* har i sin første utredning pekt på grunnlovsfesting av det kommunale selvstyre og større frihet til kommunene i skattepolitikken som viktige tiltak. (Fylkestinget støttet disse forslagene i sak 31/05.)

Prosedyrer og tilrettelegging ved valg

Kommisjonen mener det er mulig å gjøre noe med de administrative prosedyrene knyttet til valgavvikling og gjøre det enklere å bruke sin demokratiske rett til å stemme, bl.a. ved å avvikle valg over to dager, samt god tilrettelegging av lokaler for funksjonshemmede.

Kommisjonen viser også til viktigheten av å satse på å utvikle elektroniske valgløsninger som kan garantere tilfredsstillende trygghet for velgerne. *Kommisjonen* viser her til rapporten fra den arbeidsgruppen som har arbeidet med innføring av elektronisk stemmegivning, nedsatt av Kommunal- og Regionaldepartementet og som fylkestinget behandlet i juni 2006 i sak 06/28.

Stemmeplikt eller premiering for valgdeltakelse?

For å få opp valgdeltakelsen har enkelte tatt til orde for å innføre *stemmeplikt*, med påfølgende bøter for velgere som ikke møter opp. Som et alternativ til *stemmeplikt* som et straffeelement i valgloven, er det foreslått *premiering* ved eksempelvis et særskilt skattefradrag for dem som faktisk stemmer. *Kommisjonen* er enig om at slike virkemiddel ikke er farbar veg og mener at lokaldemokratiet ikke blir mer vitalisert gjennom påbud eller lokkemidler.

Valgenes innbyrdes plassering

Kommisjonen har videre drøftet spørsmål om valgenes innbyrdes plassering. *Flertallet* går inn for at gjeldende ordning med felles valgdag for kommunestyrevalg og fylkestingsvalg. Det vises her til at en felles valgdag vil føre til en ytterligere nasjonalisering av lokalpolitikken. *Flertallet* mener også at en felles valgdag vil representere en kunstig oppblåsning av valgdeltakelsen, og slik sett fungere som en dårlig indikator for de reelle vilkårene for lokaldemokratiet.

Flertallet går videre inn for at kommunene i større grad bør ha frihet til selv å fastsette sin egen valgdag i valgåret.

Et *mindretall* ønsker felles valgdag for stortings-, fylkestings- og kommunestyrevalg og peker på at dette er et av få tiltak som vil øke valgdeltakelsen. Kommunene utfører i stor grad oppgaver innenfor rammer satt av staten. Det er derfor avgjørende for lokalpolitikken hvordan den nasjonale politikken blir utformet. Stortingsflertallet og regjering vil i stor grad ha innflytelse på hvordan kommunene skal og kan løse oppgavene sine.

Et annet *mindretall* går inn for felles valgdag for stortingsvalg og fylkes-/regionvalg. Kommunestyrevalgene blir avviklet etter dagens ordning. Dette medlemmet legger avgjørende vekt på at de lokale sakene bør ha egen fokus. Medlemmet viser også til Soria Moria erklæringen, som uttrykker sterke ambisjoner i å flytte makt og myndighet til det fylkesvisе/regionale nivået. Ved å slå sammen fylkes-/regionvalg og stortingsvalg, vil ansvaret mellom fylkes-/region og stortingsnivået tydeliggjøres samtidig som disse nivåene blir sett i sammenheng.

Stemmerettsalder:

Kommisjonen har vurdert spørsmålet om stemmerettsalderen ved lokalvalg bør bli satt ned fra 18 år til 16 år. *Flertallet* i kommisjonen går inn for å holde på gjeldende stemmerettsalder. Flertallet legger avgjørende vekt på at stemmerettsalderen bør følge myndighetsalderen, som i dag er 18 år.

Mindretallet går inn for at stemmerettsalderen bør settes til 16 år ved lokalvalg og legger avgjørende vekt på at stemmeretten er en demokratisk rett, og at stemmerett for 16 åringer kan medvirke til større politisk engasjement blant ungdom.

De politiske partienes situasjon og rolle i lokaldemokratiet

I kapittel 3, *Politiske parti, lokalpolitisk rekruttering og representativitet* - drøfter kommisjonen situasjonen for de politiske partiene, lokallistenes rolle i lokaldemokratiet og hva som skal til for å sikre god rekruttering til kommunestyre/fylkesting. Lokaldemokratikommisjonen har gjennomført en egen undersøkelse blant kandidater på egne lister (lokale lister). Undersøkelsen viser bl.a. at en rekke lister er etablert på grunnlag av misnøye med de etablerte partiene.

For *kommisjonen* utgjør de politiske partiene grunnpilaren i det representative demokratiet fordi de bl.a. står for rekruttering til lokalpolitikken, utforming av partienes politikk og er både et koblingspunkt mellom velgerne og de valgte og mellom politikere på ulike nivå. Et *mindretall* ønsker å innføre skattefradrag for medlemskontingenten til politiske partier på samme måte som for fagforeningskontingenten. Et *annet mindretall* viser til at det må jobbes mer aktivt med rekruttering til partiene og ønsker at regjeringen skal ta initiativ til at det settes ned en arbeidsgruppe som skal foreslå tiltak som kan motvirke fallende medlemstall i de politiske partiene.

Lokale lister

Et viktig supplement i lokalpolitikken er de lokale listene. *Kommisjonen* mener det stilles urimelig høye krav til å stille lister ved lokalvalg og den foreslår derfor at reglene for å stille lister endres. *Flertallet* vil beholde dagens regler, men med den endring at dersom en liste som ikke er knyttet til et etablert politisk parti blir representert i kommunestyret, faller kravene om underskrift bort ved neste valg. En lokal liste som har vært representert vil dermed kunne stille liste til neste valg etter samme regler som de registrerte politiske partiene.

Et *mindretall* ønsker å gå noe lenger og vil redusere antall underskrifter en liste må ha for å kunne stille fra 2 til 1 pst. av de stemmeberettigede i kommunen.

Gjennomgående representasjon

Kommisjonen viser til den skjeve sosiale representasjonen som gjelder i folkevalgte organer. Tiltak overfor partienes nominasjoner er ikke aktuelt av hensyn til den frie nominasjonsretten, men *kommisjonen* peker på det ansvar partiene har til å sikre en bred og omfattende deltakelse fra ulike grupper og sosiale lag i kommunen. *Kommisjonen* er skeptisk til utviklingen mot at stadig færre personer har stadig flere verv, bl.a. gjennom prinsippet om gjennomgående representasjon.

Delegering, organisering og tilrettelegging av folkevalgt arbeid

Kommisjonen mener at kommunestyrene må ta en grundig debatt om hvordan lokaldemokratiet kan fungere best mulig i sin kommune, inkludert spørsmål om hvilke saker som skal delegeres til administrasjonen og hvordan den politiske organiseringen best mulig sikrer høy deltakelse og høy representativitet. *Kommisjonen* mener det er viktig at det blir lagt til rette, både praktisk og økonomisk, for at alle kan delta. Det er viktig at ordningene med honorar for folkevalgt arbeid ikke ekskluderer eksempelvis trygdemottakere, studenter og førtidspensjonister fra å delta.

Et *mindretall* uttrykker bekymring over at selvstendig næringsdrivende ofte kommer dårlig ut mht. tapte arbeidsfortjeneste. Dette gjeld særlig for småbedriftseiere og grunderer.

Innflytelse mellom valg

I kapittel 4, *Innverknad mellom val*, vurderer kommisjonen forholdet mellom deltakelse innenfor det representative lokaldemokratiet og alternative deltakelsesformer. Det vises her til at det norske politiske deltakelsesmønsteret er i endring og at valgdeltakelse og parti blir supplert/erstattet med andre og mer individbaserte former for deltakelse. Innbyggerne er ikke lenger passive støttetropper innenfor ulike kollektiv, men ser på seg selv som selvstendige politiske aktører.

Den norske Makt- og demokratiutredningen mener dette representerer en utvikling i negativ retning. Det blir slått fast at balansen mellom ulike deltakelsesformer er endret i en slik grad at det kan få negative konsekvenser for viktige representative verdier.

Kommisjonen ser det som positivt at innbyggernes politiske engasjement har økt. Kommisjonen mener det ikke nødvendigvis er en motsetning mellom individuelt saksorientert politisk engasjement og politisk arbeid innenfor rammene av det representative lokaldemokratiet. Utviklingen innebærer likevel en utfordring for kommunene med hensyn til å kanalisere innbyggernes engasjement inn i de representative vedtaksprosessene.

Bruk av lokale folkeavstemninger

Kommuneloven sier ingenting om folkeavstemninger kan eller må avholdes. I følge loven kan kommunene ikke arrangere bindende avstemninger uten at det ligger særskilt lovhjemmel for det. Dette hindrer en likevel ikke i å ha rådgivende folkeavstemninger før avgjørelser blir fattet i representative organer. Kommunene/fylkeskommunene gjennomfører ofte ulike typer opinionsundersøkelser, som til en viss grad er formalisert i lovverket; eksempelvis i plan- og bygningsloven.

I 2003 ble det innført en forslagsrett i kommuneloven. Regelen plikter kommunestyret/fylkestinget til å ta stilling til forslag som gjelder kommunale virksomheter, om minst 2 prosent av innbyggerne eller 300 personer i kommunen krever det.

Ny teknologi og lokaldemokrati

Myndighetene ser i dag IKT som et sentralt virkemiddel for å utforme og levere tjenester. På demokratisiden viser kommisjonen til at mange teknologientusiaster ser på den nye teknologien som selve nøkkelen til en ny demokratisk gullalder.

Bruk av internett i lokaldemokratiet har et innbygger- og et politikerperspektiv. For innbyggerne kan en kommunal hjemmeside åpne for å føre politiske samtaler, sette saker på dagsorden, presentere forslag eller kommentere politikerne sine, kreve endringer i politiske vedtak eller søke informasjon og faktakunnskap. Internett kan også gi lokalpolitikere flere kanaler å spille på. Politikerne kan nå direkte hjem til folk med sin politiske budskap uten å gå vegen om lokale media. Medias monopol på informasjon forsvinner når innbyggerne kan søke faktakunnskap på kommunenes hjemmesider, og når politikerne kan gå i direkte debatt og dialog med innbyggerne.

Budskapet fra forskerne er likevel at det største demokratiproblemet knyttet til bruk av IKT i kommunepolitikken, er at en stor del av befolkningen ennå er avskåret fra slik deltakelse.

Andre lokale demokratiltak

Kommisjonen viser til at det er stor variasjon i demokratiarbeidet kommunene imellom. Det er ikke noe som tyder på at kommuner med spesielle utfordringer på demokratisiden er mer aktive enn kommuner uten de samme utfordringene. Verken lav valgdeltakelse eller deltakelsesutvikling over tid ser ut til å ha effekt på den enkelte kommunes demokratiinnsats.

Derimot er kommunestørrelse en viktig faktor. Større kommuner gjennomfører flere demokratiltak enn de små. En tolking av dette kan være at avstanden mellom de som styrer og de styrte er større i storkommunene. Kommuneforskning viser også at partipolitikken spiller en større rolle i store kommuner enn i små.

En annen tolking av ulik fokus på demokratiltak kan være at kommunestørrelse fanger opp ressursvariasjonen mellom kommunene. Større kommuner har flere administrative ressurser å sette inn for å utvikle nye demokratiltak. Det som likevel ser ut til å ha størst forklaringskraft er den enkelte kommunes generelle moderniseringsiver. *Kommisjonen* viser her til at kommuner som har gjennomført målstyring, markedstilpassing og er endringsvillige, gjennomfører flere demokratifornyende tiltak.

Brukerdemokrati

Kommisjonen diskuterer fordeler og ulemper ved brukerdemokratiet og hva brukerdemokrati er. På hvilken måte bidrar dette til å utvikle lokaldemokratiet? Og videre: Hvordan kan brukerinteressene komme i konflikt med helheten i lokaldemokratiet? Hvordan kan de folkevalgt greie å avveie mellom brukerinteressene og avgjørelser som tjener helheten best?

3.1 Kommisjonens vurderinger og tiltak i forhold til politisk innflytelse mellom valg

En sentral del av kommisjonens arbeid er å legge forholdene til rette for at innbyggerne kan delta i lokaldemokratiet også mellom valg, bl.a. gjennom bruk av folkeavstemninger, ulike former for teknologiske løsninger og ulike former for brukermedvirkning.

Folkeavstemninger

Kommisjonen diskuterer fire spørsmål knyttet til utforming og bruk av folkeavstemning:

- 1) Spørsmålet om det trengs lovregulering av den eksisterende praksisen med rådgivende lokale folkeavstemninger.
- 2) Bør det åpnes for bindende folkeavstemninger i kommunene?
- 3) Om innbyggerne gjennom en initiativrett skal kunne sette saker på dagsorden eller etterprøve de folkevalgte sin utforming av politikken.
- 4) Om det politiske mindretallet i kommunestyret/fylkestinget også skal kunne kreve folkeavstemning i en sak.

Flertallet i kommisjonen ser på det representative demokratiet som fundamentet for det lokale folkestyret. Bindende folkeavstemninger/folkeinitiativ vil representere et brudd med dette prinsippet og gjøre det vanskeligere å utforme en helhetlig lokalpolitikk. Flertallet mener at den eksisterende ordningen med rådgivende folkeavstemninger fungerer tilfredsstillende og gir kommunene fleksibilitet med hensyn til å gjennomføre folkeavstemninger. Flertallet går heller ikke inn for en ordning hvor mindretallet i kommunestyret/fylkestinget kan kreve folkeavstemning i saker som disse organene håndterer.

Mindretallet mener det er nødvendig med lovregulering på dette feltet. Disse medlemmene mener det ofte kommer opp saker som kommunestyret/fylkesting kan ha problemer med å avgjøre og ta ansvar for. Det kan være saker der motsetningene går på tvers av partigrensene, eller saker som settes på dagsorden uten at de var tema i en valgkamp. I slike saker er det rimelig at politikerne kan overlate vedtaksansvaret til velgerne. Mindretallet går derfor inn for at kommuner som ønsker det har anledning til å gjennomføre bindende folkeavstemninger. Med samme begrunnelse bør det også foreligge en initiativrett for innbyggerne der de får anledning

til å sette nye saker på dagsorden og til å etterprøve de folkevalgtes utforming av politikken. Når det gjelder initiativretten, bør terskelen for å utløse folkeavstemning være høy. En løsning kan være å sette underskriftskravet til 10 prosent av de stemmeberettigede, eller regulere underskriftskravet med bakgrunn i kommunestørrelse.

Mindretallet mener at lovverket bør utformes slik at dette ikke skal kunne brukes i forbindelse med minoriteters levekår eller spørsmål som har konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter.

Ny teknologi og lokaldemokrati

Kommisjonen ser det som vesentlig at internett i større grad enn i dag brukes til å synliggjøre det politiske ved kommunene og til toveiskommunikasjon med borgerne. *Kommisjonen* vil oppfordre kommunene om å bruke mer offentlighetsprinsippet i saksbehandlingen og sørge for at alle ansatte får tilbud om en gjennomgang av de krav offentlighetsloven setter til åpen saksbehandling. Eksempler på dette kan være å innføre en åpenhetsplakat, slik en har gjort i Buskerud fylkeskommune.

Demokratiltak blant unge

Kommisjonen ser på deltakelse blant unge som en spesiell utfordring. *Kommisjonen* mener at når kommunene først velger å ta i bruk ordningen med eksempelvis ungdomsråd, bør dette formaliseres i større grad enn hva tilfellet er i dag. For det første bør deltakelse avgrenses til de under 18 år. For det andre bør kommunene sørge for at det følger ressurser med ordningen. *Kommisjonen* vil også peke på at det ikke er noe i veien for at ungdom under 18 år kan velges med i kommunale nemnder og råd. Det som hindrer dette i dag er at mange kommuner har valgt gjennomgående representasjon. *Kommisjonen* vil be kommunene tenke gjennom dette når egen organisering vurderes.

Kommisjonen mener også at skolen bør ta større ansvar for demokratiopplæringen blant unge. *Kommisjonen* mener dette kan skje i et samarbeid med kommunene. Kommunene kan utarbeide et opplæringstilbud som gir unge kunnskap om hvordan kommunene (demokratiet) og det politiske arbeidet fungerer.

Kommisjonen vil understreke lokalpolitikernes ombudsrolle. Det er viktig at innbyggerne som brukere av kommunale tjenester gis anledning til å gi uttrykk for sine meninger om kommunens tjenesteproduksjon til de folkevalgte. Det bør være et krav at de folkevalgte skaffer seg informasjon om hva innbyggerne mener om tjenestetilbudet. En styrking av ombudsrollen styrker legitimiteten til de folkevalgte organene og kan sikre at vedtak i folkevalgte organer i større grad er i samsvar med innbyggernes forventninger.

Kommisjonen ser at ulike former for brukerdemokrati kan komme på tvers av det tradisjonelle representative demokratiet. I den grad kommunene legger opp til å trekke brukerne med i styringsorgan og til og med gi dem styringsfullmakter, må innholdet i fullmaktene og grensene for innflytelse være tydelige. *Kommisjonen* vil av den grunn understreke at kommunestyret fremdeles har den overordnede rollen i styring og tilrettelegging av rammene.

Kommisjonen peker på at kommunene etter kommuneloven har spillerom til å peke ut ulike organisasjonsmodeller med ulike former for brukerrepresentasjon. Kommunene har i dag en rekke ordninger for å trekke brukerne med i utformingen av kommunale tjenester. *Kommisjonen* ser at kommunene har stor nytte av denne type ordninger. Det er også en fordel at ordningene er utformet slik at alle, eller et representativt utsnitt av innbyggerne, får sjanse til å komme med sitt syn.

Både eldrerådet og en representasjonsordning for funksjonshemmede er lovfestet. *Flertallet i kommisjonen* mener at det må være opp til kommunene selv om de ønsker å etablere slike ordninger. *Kommisjonen* foreslår dermed at disse ordningene ikke lenger skal være lovfestet. Dagens lovpålagte ordning kan gi et uheldig signal om at disse gruppene ikke bør nomineres eller delta på lik linje med andre i det representative systemet, og kan dermed være med å legitimere at de trekker seg fra politisk virksomhet. Dessuten bør kommunene til en hver tid være frie til å opprette råd for grupper som de ser er underrepresentert og som trenger ekstra muligheter til å kunne påvirke.

Et *mindretall* deler flertallets syn når det gjelder eldreråd, men vil fremdeles ha en egen representasjonsordning for funksjonshemmede. Et annet *mindretall* støtter ikke forslaget om å utvikle disse ordningene som lovfestede og mener det fremdeles er viktig at disse ordningene er lovmessig sentralt forankret.

3.2 Kommunal organisering, selskapsdannelse og frivillige organisasjoner

Kommisjonen har vurdert en rekke problemstillinger ved den kommunale organiseringen; eksempelvis parlamentarisme, bruk av kommunale foretak, interkommunale selskap og bruk av andre aktører enn kommunen til å utføre kommunale oppgaver.

Kommunal organisering

Mye tyder på at de mange omorganiseringer en har sett i kommunal sektor i liten grad har gitt et styrket lokaldemokrati. De har mer vært styringsreformer fremfor demokratireformer. *Kommisjonen* mener at skal friheten kommunene har til å organisere seg som de vil få større verdi, bør den brukes som et bidrag til å styrke lokaldemokratiet.

I spørsmålet om direktevalg av ordfører er *flertallet* i kommisjonen positiv til dette og ønsker at kommunene selv kan velge om de vil ha direktevalg av ordfører eller ikke. *Flertallet* mener likevel at det er en forutsetning for ordningen at den direktevalgte ordføreren blir tildelt mer myndighet enn det ordføreren har i dag.

Et *mindretall* er også positiv til direktevalg, men at det skal være opp til kommunene å avgjøre hvor mye makt den enkelte ordfører skal få. Et annet *mindretall* er prinsipielt motstandere av direktevalg på ordfører og mener at en slik ordning er med på en ytterligere utydeliggjøring av ansvarsforholdene i lokalpolitikken.

Kommunal selskapsdannelse

Kommisjonen mener det er viktig at kommunene har frihet i spørsmålet om kommunal organisering og at dette også omfatter ulike kommunale selskapsformer.

Mindretallet vurderer den kommunale selskapsdannelsen som problematisk i forhold til demokratiske prosesser og mener dette svekker politisk styring og kontroll. Videre vil det føre til økt fragmentering, uklare ansvarsforhold og unødvendig byråkratisering.

Kommisjonen mener det er utfordringer i den store veksten i fristilte selskap som kommunene engasjerer seg i. Bakgrunnen for dette er at kunnskapsgrunnlaget til nå bare sier noe om veksten i kommunale selskap, men ikke særlig mye om hvilket ansvar kommunene står tilbake med. *Kommisjonen* ønsker å få kartlagt dette og ikke minst hvordan lokalpolitikkerne selv opplever dette.

Frivillige organisasjoner

Kommisjonen er opptatt av det skal være kanaler mellom kommune og det sivile samfunnet. Det frivillige organisasjonslivet er en viktig kanal for slik kontakt og kommisjonen ønsker at kommunene skal legge til rette for et levende organisasjonsliv lokalt.

Det lokale organisasjonslivet som har svak eller ingen tilknytning til en nasjonal organisasjon, bør i større grad nytte godt av statlige ressurser som i dag kommer det frivillige organisasjonslivet med sterk nasjonal forankring til gode. I dag skjer store deler av fordelingen på sentralt hold gjennom det sentrale leddet i de frivillige organisasjonene. Dette kan gi et dårlig samsvar mellom lokale behov og faktisk tildeling.

KS sitt velferdsutvalg hadde et forslag om at kommunene i større grad enn i dag skulle stå for fordeling av statlige midler til lokale organisasjoner (KS, 2003). *Kommisjonen* slutter seg til dette.

4. Fylkesrådmannens merknader

Fylkesrådmannen slutter seg til hovedtrekkene i utredningen fra lokaldemokratiskommisjonens utredning, NOU: 2006:7. Fylkesrådmannen mener det først og fremst er statens ansvar gjennom den politikk som føres overfor det lokale- og regionale nivået å skape det grunnlag som er nødvendig for å skape større legitimitet og støtte blant befolkningen for kommunenes og fylkeskommunenes roller og oppgaver. Når lokal- og regionalpolitikken oppleves som viktig nok, vil borgerne også møte frem til valg. Dette er særlig sentralt sett i forhold til vurderinger omkring de nye regionale folkevalgte nivåenes ansvar, oppgaver og roller.

Fylkesrådmannen mener at desentralisering av makt, ansvar og oppgaver til folkevalgte lokal- og regionalnivåer ikke bare må være et mål i seg selv, men at det er et viktig virkemiddel for å ivareta og vedlikeholde grunnleggende demokratiske prinsipper som nærhet til innbyggerne, medbestemmelse, brukermedvirkning, ansvarliggjøring av lokale folkevalgte og at dette også er den mest effektive måten å produsere offentlige velferdsgoder og tjenester på i et demokrati.

5. Konklusjon

På bakgrunn av lokaldemokratiskommisjonens utredning og tidligere føringer, fremmer fylkesrådmannen følgende forslag til vedtak:

1. Fylkestinget slutter seg til hovedtrekkene i utredningen fra lokaldemokratiskommisjonen og mener dette på sikt kan bidra til å øke oppslutningen og engasjement for lokalpolitikken.
2. Fylkestinget mener at det først og fremst er statens ansvar gjennom den politikk som føres overfor det lokale og regionale nivået at det skapes legitimitet og støtte blant befolkningen.
3. Fylkestinget savner en grundigere analyse og evaluering fra lokaldemokratiskommisjonens side om de spesielle utfordringer fylkeskommunene står overfor når det gjelder legitimitet og oppslutning i befolkningen. Fylkestinget erkjenner det ansvar fylkeskommunene selv har til å gjøre noe med dette, men mener det største ansvaret ligger hos staten gjennom de oppgaver, ansvar og øvrige rammebetingelser som stilles til det regionale folkevalgte nivået.
4. Fylkestinget forventer at spørsmål og utfordringer omkring demokrati, deltakelse og engasjement i regionalpolitikken, som er grunnlaget for legitimitet i forhold til befolkningen og det regionale folkevalgte nivået, får en mer sentral plass i den varslede stortingsmeldingen om "de nye regionene" som legges frem høsten 2006.
5. Fylkestinget ønsker ikke nå å avvise forslaget om en felles valgdag for stortingsvalg og fylkes- og regionvalg, men mener dette må avklares i forbindelse med den varslede

regionreformen høsten 2006. Fylkestinget støtter ellers forslaget om at kommunestyrevalgene uansett avvikles etter dagens ordning.

6. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonens forslag om å opprettholde dagens stemmerettsalder ved lokalvalg.
7. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonens forslag om å beholde dagens regler når det gjelder krav til å stille lister utenom de politiske partiene, men med den endring at dersom en liste blir representert i kommunestyret, faller kravet om underskrift bort ved neste valg for å stille samme liste igjen.
8. Fylkestinget støtter flertallets forslag om bruk av rådgivende folkeavstemninger. Fylkestinget mener at bindende folkeavstemninger, eksempelvis initiert av befolkningen midt i en valgperiode, kan føre til at flertallet av de folkevalgte vil måtte ta beslutninger og også stå som ansvarlige for en politikk flertallet ikke kan stå inne for.
9. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonen om at det bør være opp til den enkelte kommune/fylkeskommune å etablere eldreråd og representasjonsordninger for funksjonshemmede og at dette ikke skal være lovfestet.
10. Fylkestinget støtter flertallet i kommisjonen når det gjelder direkte valg av ordfører i kommunene og at det er opp til den enkelte kommune å bestemme dette selv.
11. Fylkestinget støtter kommisjonen i at det er viktig at kommunene har frihet i spørsmålet om kommunal organisering og at dette også omfatter ulike kommunale selskapsformer.
12. Fylkestinget slutter seg til kommisjonens forslag om at lokale organisasjoner som har svak eller ingen tilknytning til en nasjonal organisasjon, i større grad bør nyte godt av statlige ressurser som i dag kommer det frivillige organisasjonslivet med sterk nasjonal forankring til gode.

Vedlegg: Kap. 1. Hovedkonklusjoner, mandat, sammensetning og arbeidet, NOU 2006:7, "Det lokale folkestyre i endring?"